

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Lauhanen, R. (5.9.2022). Kirjanpainaja yleistymässä - kuusikoita kannattaa varoiksi tarkkailla. *Pohjankyrö*, 2.

Kirjanpainaja yleistyessä – kuusikoita kannattaa varoiksi tarkkailla

KUVAT: RISTO LAUHANEN

Metsätalous

Tutkimusryhmämme ei saanut syksyllä 1991 ilmastohaloota aikaan metsiä ja ilmastomuutosta koskevan Joensuun yliopiston oppikirjan ilmestyttyä.

Ennustimme muun muassa metsäpalojen ja hyönteistuhojen yleistyvän lämpimien ja kuivien kesien myötä. Itse asiassa tein kirjan metsätuhoennusteet.

Kirjanpainajaa on yleiseurooppalaisena lajina aina metsäluonnossa. Kaarnakuoriaisiin kuuluvasta hyönteisestä on tullut vakava tuholainen osassa eteläisen Suomen kuusikoita. Kun olosuhteet tulevat suotuisiksi, kannat kasvavat, metsätuhoja syntyy ja metsänomistajille aiheutuu taloudellisia tappioita. Vähitellen lajin luontaiset viholliset, ihmisen torjuntatoimet tai muuttuvat sääolot voivat alentaa alueen hyönteiskantoja.

Kirjanpainajatuhoja on alkanut ilmetä aiempaa pohjoisempana. Viimeksi Ähtärissä on havaittu vakava hyönteiskanta. Kirjanpainajan tappamia puuta on esiintynyt myös Pohjankyrön levikkialueella.

Ruskealla, noin viiden millin mittaisella kirjanpainajalla on täydellinen muodonvaihdos eli muna-, toukka-, kotelo- ja aikuisvaiheet. Ilman lämpötilan ylittäessä 18 astetta, aikuiset ötökät parveilevat ja iskeytyvät syystoukokuussa korjattuihin kuusen puutavaravarastoihin tai metsään jääneisiin myrsky- ja lumituhokuusiin lisääntymään. Ruskeat purukasat puiden rungoilla ovat tästä merkinä. Aikuiset kirjanpainajat voivat iskeä myös heikentyneisiin kuusiin, jolloin ruskeaa purua näkyy keväällä puiden juurilla.

Syyskesällä puutavarasta kuoriutuvat aikuiset hyönteiset asettuvat karikkeeseen talvehtimaan perinteisinä, viileinä kesinä. Kuivien hellekesien takia Suomessakin voi syntyä 1-2 lisä sukupolvea, jolloin ötökät iskevät kasvaviin kuusiin loppukesästä. Kun muunista kehittyneet toukat käyttävät kuusen nilaa ravintona ja katkaisevat nilan nestevirtaukset, alkavat kuuset al-

Kirjanpainaja tappaa kuusia metsän reunassa. Mukana voi olla myös muita tuhohyönteisiä ja kuusentähtikirjaaja-nimisen hyönteisen alulle laittama kuusenlatvan kuivuminen.

kavat vähitellen kuivua ja kuolla. Elokuun lopulla nähdään kuolleiden kuusien määrä.

Kirjanpainajat ovat yleensä iskeneet heikentyneisiin, vanhoihin, isoihin kuusiin hakkuuaukon reunoilla. Viime aikoina on havaittu kirjanpainajan tappamia pienempiä kuusia. Ötökkää on myös harvennuskuusikoissa.

Kirjanpainajan torjunnassa metsätuhohäädökset velvoittavat kuljettamaan syyskuun alun ja toukokuun lopun välillä tehdyt kuusen puutavaravarastot pois 24.7. mennessä keskisessä Suomessa yli 10 kuution osalta. Kuusipinon voi peittää myös vähintään 50 cm:n paksuisella koivukuitupuukerroksella tai muutoin käsitellä.

Samoin metsään 1.9.-31.5. jääneet myrsky- ja lumituhokuuset pitää korjata pois 10 m³/ha ylittävältä osalta, mikäli korjuu ei ole metsänomistajalle kohtuutonta esimerkiksi pitkän metsäkuljetusmatkan takia.

Syksyllä 2019 kävin Itävallassa Maierin sahalla liki Tšekin rajaa. Kymmenisen vuotta sitten myrsky oli iskenyt alueen metsiin. Kun kuusikoita ei päästy kunnolla korjaamaan, oli tilanne johtanut vakavaan kirjanpainajaepide-

Kirjanpainajan tappamat isot kuuset kelpaavat energiapuiksi.

miaan.

Metsänomistajalle maksettiin normaalikuusitukista noin 80 euroa kuutiolta. Käyttökelpoisista, kirjanpainajan vioittamista tukeista maksettiin noin 40 euroa.

Hyvälaatuinen sahatavara päätyi kattorakenteisiin, ja huonolaatuinen lähinnä Italiaan pakkausmateriaaliksi. Vientituotteissa ei saanut olla hyönteisen jälkiä.

Kun puutavaran ja hakkeen tuonti Venäjältä on loppunut, kotimainen puuhuolto korostuu jatkossa.

Ainespuuksi kelpaamattomia myrskytuhopuuta olisi viisasta korjata ja hakettaa energiantuotantoon, jotta ensi talven lämmityksistä selvitään. Samalla torjutaan kirjanpainajia.

Metsähakkeen hankintaa selvitetään parhaillaan SeAMKin koordinoimassa, Manner-Suomen maaseutuohjelman EIP-hankkeessa, jota Hämeen ELY-keskus rahoittaa.

En tällä artikkelilla halua paniikkia lietsoa, mutta hellekesien myötä kannattaa tarkkailla kuusimetsiä myös Pohjankyrön levikkialueella. Jos tuhoa epäilee, kannattaa soittaa metsäkeskukseen.

RISTO LAUHANEN
MMT, SeAMK
Ylistaro